

ATT VARA EN GOD FÖREBILD

– RELATIONEN MELLAN FÖRSKOLLÄRAREN
OCH BARNNS PROSOCIALA UTVECKLING

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Linnéa Bohman

2020-FÖRSK-G31

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket, 210 hp

Svensk titel: Att vara en god förebild – Relationen mellan förskolläraren och barns prosociala utveckling.

Engelsk titel: Being a good role model - The relationship between the preschool teacher and children's prosocial development.

Utgivningsår: 2020

Författare: Linnéa Bohman

Handledare: Susanne Klaar

Examinator: Disa Bergnehr

Nyckelord: prosocial, utveckling, empati, förhållningssätt, förebild, förskola

---

Sammanfattning

I *Läroplanen för förskolan* (2018, s. 6) beskrivs det att förhållningssättet hos alla som verkar i förskolan är av betydelse för barnens utveckling. I *Pedagogiska magasinet* (2019, s. 63) läser vi hur professor Robert Thornberg belyser att vårt samhälle blivit hårdare och att människor idag har det svårare att se till andras intressen och behov. Att förskollärare utvecklar sin förmåga att visa empati och att de stöttar barnen till att själva utveckla sin blir därför väsentligt. I vår strävan att få större förståelse för hur empati utvecklas fann vi i tidigare forskning (Öhman 2003, s. 31) ett för oss nytt begrepp; prosocial. Ett prosocialt beteende innefattar de handlingar människor gör för att gynna andra och är en del av den empatiska förmågan.

Syftet med examensarbetet är att utveckla kunskap om hur förskollärare beskriver att de stöttar och motiverar barn till att handla prosocialt genom sitt förhållningssätt och agerande.

En kvalitativ metod med self report som redskap har använts för att få svar på syftet. Self report kan ses som en skriftlig intervju. 17 förskollärare har deltagit från totalt åtta förskolor i en kommun. De svarade på nio öppna frågor. Denna undersökning ligger till grund för två examensarbeten. Dessa arbeten lyfter fram två olika perspektiv på hur förskollärare kan arbeta med barns prosociala utveckling.

Resultatet visar att förskollärare ser sig som viktiga förebilder och försöker motivera barnen till att handla prosocialt genom att de tänker på hur de kommunicerar, bjuder in till samtal, vägleder, berömmar, stöttar barnen i att förstå och hantera sina känslor, är närvarande och lyhörda, bildar en samsyn och tydliga regler, skapar goda relationer genom samtal. Detta förhållningssätt som beskrivits genomsyrar enligt förskollärarna hela verksamheten. De menar att det är ett sätt att vara och agera i mötet med andra människor.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
INLEDNING	2
Syfte	2
TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING	3
Prosocialt beteende - en del av empati.....	3
Anknytning	3
Förskollärarens förhållningssätt och agerande gentemot barnen	4
Förskollärarens emotionella mående	4
Inrätta regler och prosociala förväntningar i barngruppen	5
Skapa vi-känsla	5
Stötta familjer.....	5
METOD	7
Arbetsfördelning	7
Self report	7
Urval	7
Genomförande	8
Bearbetning och analys.....	9
Forskningsetik	9
Forskningsetik i förhållande till metod.....	9
Forskningsetik i förhållande till deltagare	9
RESULTAT	11
Att vara en förebild.....	11
Att kommunicera	12
Att vägleda	12
Att berömma	13
Att skapa goda relationer	14
Att hantera och reglera känslor.....	14
Att vara närvarande och lyhörd	15
Att bilda en samsyn och tydliga regler	16

DISKUSSION	17
Resultatdiskussion	17
Hur kommunikation gör skillnad.....	17
Betydelsen av goda relationer och emotionellt mående	17
Vikten av en samsyn och tydliga regler.....	18
Metoddiskussion	18
Att skriva tre.....	20
Didaktiska konsekvenser	20
Vidare forskning.....	21
REFERENSER	- 1 -
(BILAGA 1) MISSIVBREV	- 3 -
(BILAGA 2) SAMTYCKESBLANKETT	- 4 -
(BILAGA 3) SELF REPORT.....	- 5 -

FÖRORD

Detta examensarbete utgör en av två delar i en studie utförd under hösten 2019 vid Högskolan i Borås. Dessa två delar är skrivna av tre studenter. I och med att vi valt att skriva två arbeten tillsammans accepterar vi även konsekvenserna det medför. Två av oss kommer att stå som ansvariga för det ena arbetet och en kommer ensam att stå ansvarig för det andra. Studien syftar till att belysa de handlingar inom vårt empatiska beteende som vi kallar prosociala; osjälviska handlingar som frivilligt utförs med omsorg om andra. Båda delstudierna synliggör olika sätt förskollärare beskriver att de arbetar med att utveckla barnens prosociala beteende. De kan med fördel läsas tillsammans då de bygger vidare på varandra. Det andra examensarbetets¹ syfte är att utveckla kunskap om hur förskollärare beskriver att de genom undervisning skapar förutsättningar för barns prosociala utveckling. Syftet är vidare att undersöka vilka didaktiska verktyg som används i det arbetet.

Vi vill börja med att delge ett tänkvärdt citat som vi fick ta del av under vår första dag på förskolläraryrket.

“Kära lärare,

Jag är en överlevare från ett koncentrationsläger.

Mina ögon såg vad ingen människa borde få bevittna:

Gaskammare byggda av utbildade ingenjörer.

Barn förgiftade av bildade läkare.

Småbarn dödade av erfarna barnskötare.

Kvinnor och barn skjutna och brända av högskolestuderande.

Så därför, jag är misstänksam mot utbildning.

Min begäran och önskan är: Hjälp dina elever att bli humana människor!

Dina ansträngningar får aldrig producera kunniga monster, skickliga psykopater, lärda Eichmans.

Att kunna läsa, skriva och räkna är bara viktigt om det tjänar till att göra våra barn mer humana. “

-Okänd

---

¹ Examensarbete. *Förskoledidaktik – Att undervisa med inriktning mot barns prosociala utveckling.*

INLEDNING

I *Pedagogiska magasinet* (2019, s. 63) läser vi hur professor Robert Thornberg belyser att vårt samhälle blivit hårdare och mer och mer polariserat. Han beskriver hur människor idag har en tendens att favorisera de smågrupper de befinner sig i och har svårare att se till andras intressen och behov utanför dem. Normell (2004, s. 111) beskrev redan under tidigt 2000-tal hur hon kunde se denna förändring. Hon beskriver att hon i skrivande stund befinner sig i en tid där relationer har en benägenhet att bli mer flyktiga. Denna tendens är något vi känner av än mer idag. Normell (2014, s. 111) fortsätter att beskriva hur det därför blir viktigare för de som arbetar inom förskola och skola att tänka på hur de förhåller sig i samspelet med andra för att de ska kunna undervisa barnen att göra det samma.

För att barnen ska utveckla sin empatiska förmåga behöver de ha vuxna förebilder (Smith 2013; Hyson & Taylor 2011; Benson McMullen, Addleman, Fulford, Moore, Mooney, Sisk & Zachariah 2009). I *Läroplanen för förskolan* (2018, s. 6) beskrivs det att förhållningssättet hos alla som verkar i förskolan och deras sätt att agera och tala om något, påverkar barnens förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i vårt samhälle. Det innebär att alla som verkar i förskolan blir viktiga förebilder.

Som blivande förskollärare strävar vi efter att förstå vår påverkan på barnens utveckling. Att utveckla vår förmåga att visa empati och att stötta barnen till att själva utveckla sin är väsentliga delar i vårt kommande yrke. I vår strävan att få större förståelse för hur empati utvecklas fann vi ett för oss nytt begrepp; prosocial. Ett prosocialt beteende innefattar de handlingar människor gör frivilligt för att gynna andra och är en del av den empatiska förmågan belyser Öhman (2003, s. 31). Denna studie är en del av vår ambition att synliggöra viktiga förmågor hos förskollärare som bidrar till barns prosociala utveckling. Forskning vi tagit del av lyfter fram vikten av att förskollärare arbetar med sig själva och sitt förhållningssätt gentemot barnen. Med denna insikt blev det för oss fortsatt viktigt att söka kunskap om vad ett sådant förhållningssätt innefattar.

Syfte

Syftet med examensarbetet är att utveckla kunskap om hur förskollärare beskriver att de stöttar och motiverar barn till att handla prosocialt genom sitt förhållningssätt och agerande.

TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING

För att få förståelse för vad prosocialt beteende är behövs först en förståelse för vad empati är, hur det utvecklas och vilket samband det finns mellan prosocialt beteende och empati.

Nedan följer en redogörelse för begreppet utefter olika teorier. Dessa teorier bildar den teoretiska ram vi kommer att utgå från i vår studie. Tidigare forskning beskrivs även om hur förskollärare kan motivera och stötta barn till att handla prosocialt.

Prosocialt beteende - en del av empati

Kinge (2015, ss. 49–50) beskriver att empati är ett svårdefinierat begrepp som används på olika sätt i olika situationer. Öhman (2003, s. 29) redogör för att begreppet empati har sitt ursprung i grekiskan. Em= med, patheia= att känna. En direkt översättning skulle därför kunna vara *att känna med*. Kinge (2015, s. 44, 39) understryker dock att empati inte är detsamma som medkänsla eller sympati. Öhman (2003, s. 29) beskriver att det ändå är viktigt att ha förståelse för hur den andre känner sig. För att kunna kalla det empati krävs dock även en handling utifrån denna förståelse för att hjälpa och göra en positiv skillnad för den andra personen. Dessa handlingar beskrivs av forskarna som prosociala.

Empati kan ses som en cirkulär process i tre steg. I det första steget försöker du läsa av personens signaler som uttrycks genom kroppsspråk, ansiktsuttryck och ord för att identifiera känsloläget. Det kräver dels känslomässig kompetens för att kunna urskilja olika känslor, men även kognitiv kompetens då du behöver tolka vad signalerna innebär. I nästa steg väljer du att utifrån kunskapen du fått i det tidigare steget att bemöta den andre; att handla prosocialt. Att handla prosocialt är med andra ord en viktig del av empati. I det sista steget utvärderar du hur din handling togs emot baserat på responsen du får (Holm 2001, ss. 134–135). Öhman (2003, s. 31) sammanfattar dessa steg i de fyra begreppen iakta, tolka, handla och utvärdera.

Benson McMullen et al. (2009, s. 21) beskriver psykologen och professorn Nancy Eisenbergs definition av prosocialt beteende. De menar att det av henne beskrivs som osjälviska, frivilliga handlingar avsedda att gynna andra, såsom att hjälpa andra och dela med sig. Benson McMullen et al. (2009, s. 21) beskriver att det råder oenighet om huruvida mycket små barn är kapabla till att vara prosociala då det är svårt att avgöra deras avsikt och motiv. De belyser därför en separat definition av prosocialt beteende när det kommer till de yngsta barnen. För de yngsta barnen beskrivs prosocialt beteende som kommunikation och handlingar som innefattar kontaktsökande och bidrar till ett positivt klimat i gruppen.

Anknytning

Raundalen (1997, ss. 25, 75) redogör för *anknytningsteori* och betydelsen av trygg anknytning för barns empatiutveckling och därmed också förmåga att visa prosocialt beteende. Raundalen (1997, s. 101) och Sonnby-Borgström (2013, s. 187) är eniga om att empatiutvecklingen främjas när barn har en god anknytning till en närstående omsorgsperson. Det påverkar därför den prosociala utvecklingen. Normell (2004, s. 41) betonar att människor har ett grundläggande behov av att skapa nära känslomässiga band till andra människor. Hellberg (2015, s. 40) förklarar att det är ett biologiskt behov, precis som behovet av mat och sömn. Broberg, Hagström och Broberg (2012, s. 33) beskriver att barnet söker redan vid några månaders ålder efter betydelsefulla personer i deras omgivning som de kan knyta an till och som möter deras behov av trygghet och närhet. För de allra flesta barn är föräldrarna de viktigaste anknytningspersonerna men Normell (2004, s. 42) belyser att även förskollärare kan komma att bli viktiga anknytningspersoner. Förskollärare kan alltså påverka den prosociala utvecklingen.

Anknytningen kan antingen vara trygg eller otrygg beroende på i vilken mån anknytningspersonen utgör en trygg bas för barnet. Det beror bland annat på hur denna person svarar på barnets sökande efter trygghet och tröst. Får barnet sina behov tillfredsställda genererar det i en trygg anknytning, medan det motsatta förhållandet genererar en otrygg (Broberg, Hagström & Broberg 2012, s. 36). Normell (2004, ss. 49–50) utgår bland annat från John Bowlbys forskning då hon redogör för begreppet anknytning. Bowlbys forskning visar att anknytningspersonen behöver inneha två kvaliteter för att utgöra en trygg bas för barnet. Dessa två viktiga egenskaper är tillgänglighet och lyhördhet. Anknytningspersonen behöver finnas nära barnet och vara lyhörd för dess behov. Barnet föds med en uppsättning av affekter och behöver anknytningspersonens hjälp att hantera dem. Det görs då barnet får stöttning i att reglera sina känslor genom att anknytningspersonen delvis återspeglar det barnet visar samtidigt som den lugnar och sätter ord på känslorna och beskriver vad som gjorts att känslorna uppstått. När barnet har en god anknytning och anknytningspersonen har ett sådant inkännande och tröstande bemötande beskriver Sonnby-Borgström (2013, s. 183) att barnet kan lära sig att reglera sina egna känslor vilket är väsentligt för barnets prosociala utveckling.

Förskollärarens förhållningssätt och agerande gentemot barnen

Följande rubriker beskriver tidigare forskning om hur förskollärarens förhållningssätt och agerande gentemot barnen kan stötta deras prosociala utveckling.

Förskollärarens emotionella mående

Enligt Öhman (2009, ss. 147–150) är pedagogens egen förmåga att hantera och förstå sina egna känslor väsentlig för barnets prosociala utveckling. För att kunna sätta sig in i en annan persons perspektiv behöver man själv vara medveten om sina egna känslor och reflektera över dem. Kinge (2015, s. 46) belyser att förmågan att visa empati genom att handla prosocialt påverkas av vårt mående och hindras när vi känner oss otrygga eller mår dåligt. Vi blir då självfokuserade vilket leder till att vi inte i lika hög grad kan lyssna in andras känslor och behov. Även Sonnby-Borgström (2013, s. 194) redogör för att personer som upplever stress har svårare för att vara empatiska och understryker vikten av att skapa en arbetsmiljö som förhindrar detta. Det gäller speciellt de arbeten som dagligen har kontakt med människor.

Att vara ett föredöme i prosocialt beteende

Kinge (2015, ss. 47, 55) understryker att de vuxna i barnets omgivning är den viktigaste förutsättningen för empatisk utveckling. Genom att de i barnets omgivning handlar prosocialt på olika sätt kommer barnet att utveckla ett prosocialt beteende. Även Raundalen (1997, s. 27) beskriver att barnets sociala erfarenheter har stor betydelse för vilka sociala förmågor det utvecklar. Förskolläraren kan med sitt agerande i mötet med barn fungera som en viktig förebild för dem. Smith (2013) och Hyson och Taylor (2011) beskriver att förskolläraren ska vara lyhörd samt utstråla trygghet och värme. Hyson och Taylor (2011) belyser att barn som är omgivna av omtänksamma och prosociala vuxna med tiden börjar imitera dess handlingar och utvecklar en empatisk förståelse. De redogör för att förskolläraren ska vara hjälpsam i situationer där barnet på något sätt är i behov av det samt att förskolläraren bör berätta varför det känns meningsfullt att hjälpa. Curby, Brock och Hamre (2013) undersökte i en studie bland annat hurvida förskollärares konsekventa emotionella stöd påverkar barnens utveckling av en god social kompetens. De kunde se att barnen fokuserade på lärarens känslotillstånd mer än på relationer när denne inte gav konsekvent emotionellt stöd, vilket påverkade den sociala kompetensen negativt.

Öhman (2003, s. 43) belyser att barnet inte alltid kan få syn på de prosociala handlingar som förskolläraren gör och vill vara ett föredöme genom. Av denna anledning är det väsentligt att

med ord beskriva och förklara för barnet att det finns en tanke bakom agerandet. Även Pape (2001, ss. 185–189) belyser hur de vuxna som befinner sig runt barnet fungerar som viktiga förebilder i barnets utveckling av social kompetens. Det är inte bara förskollärarens förhållningssätt gentemot barnen som är av betydelse. Pape (2001, ss. 185–189) lyfter även att personalen på förskolan behöver reflektera över hur samspelet fungerar mellan de vuxna. De vuxna har ofta kunskap om vad önskvärt beteende är, men om de inte handlar därefter finns det inte några goda exempel för barnen att imitera. Genom att uppmärksamma varandra samt visa empati och utföra prosociala handlingar blir de vuxna goda föredömen som barnen kan se upp till och vilja efterlikna.

Inrätta regler och prosociala förväntningar i barngruppen

Hyson och Taylor (2011) beskriver att barn i större grad utvecklar prosocialt beteende när förskolläraren är tydlig med att det finns förväntningar på att barnen ska agera empatiskt och prosocialt. Barnet har då lättare att svara mot dessa förväntningar och motiveras att handla så. Såväl Smith (2013) som Hyson och Taylor (2011) redogör för att det ska finnas tydliga regler som alla förväntas följa. De lyfter även fram vikten av att förskolläraren förklarar av vilken anledning reglerna finns; att de finns av omsorg om barnet. Förskolläraren behöver även tydliggöra att barnets beteende påverkar andra vilket kan ge konsekvenser både för barnet själv och för andra i dess omgivning. Vikten av att samtala tillsammans med barnen, dels om dess egna känslor men också om andras är något som Öhman (2003, ss. 48–49) beskriver. Hon belyser att det ska finnas en öppenhet i kommunikationen mellan barn och vuxna och att barnen behöver stöttning i att handla prosocialt. De ska ges möjlighet att tala med en vuxen om hur deras agerande påverkar andra. Öhman (2003, s. 44) beskriver även vikten av att sätta tydliga regler för vad som förväntas av barnen på förskolan och att dessa regler skrivs tillsammans med dem för att de ska känna att de har möjlighet att påverka sin situation. Reglerna ska följas konsekvent av alla som lyder under dem, såväl vuxna som barn. När förskolläraren ger positiv respons då barn handlar i enlighet med de överenskomna reglerna beskriver Öhman (2003, ss. 77–78) att det kan generera i att de vill upprepa handlingen.

Skapa vi-känsla

Hyson och Taylor (2011) betonar vikten av att förskolläraren arbetar för att skapa en vi-känsla i barngruppen och att barnen ska känna samhörighet. Hyson och Taylor (2011) såväl som Sonnby-Borgström (2013, s. 190) beskriver att prosociala handlingar främjas där individer känner samhörighet och när de upplever likheter med varandra. Sonnby-Borgström (2013, s. 190) fortsätter att beskriva att barn som känner sig som en del av en grupp också har lättare för att leva sig in i gruppmedlemmarnas känslor än de har för att leva sig in i andras. Hyson och Taylor (2011) beskriver även att de barn som har stöttande och prosociala vänner tenderar att ta till sig liknande beteende när de interagerar med andra.

Även Öhman (2003, s. 59) belyser att ett gott gruppklimat ger barn stora möjligheter att utveckla sina sociala kompetenser. Om vi-känslan i gruppen är stark kan även barnets självkänsla stärkas. Det ses som viktigt för att barnen ska kunna utveckla och handla prosocialt. Hyson och Taylor (2011) lyfter att förskolläraren behöver skapa möjligheter samt aktiviteter där barnen leker och umgås tillsammans. Enligt Benson McMullen et. al (2009) är det lättast att utgå ifrån mindre grupper för att stegvis låta barnen utveckla denna samhörighet till hela gruppen.

Stötta familjer

Hyson och Taylor (2011) redogör för att barnets familj och hemmiljö är den största faktorn för huruvida det kommer utveckla prosocialt beteende och i vilken grad detta kommer att ske. Det

finns möjligheter för förskolan och dess personal att vara ett stöd för barnets familj och skapa ett samarbete som gynnar denna utveckling. De beskriver även att många föräldrar har bristande kunskap i hur förmågan utvecklas. Hyson och Taylor (2011) fortsätter förklara att många tror att de kan få barnen att agera prosocialt genom att muta med belöningar. De menar dock att forskning motsäger det. Istället kan förskolläraren inspirera föräldrarna att tänka mer långsiktigt och stötta barnen i att bli mer lyhörda för andra genom att tala om känslor och ge större förståelse för dem, såväl barnens som sina egna.

Lpfö (2018, s. 17) redogör för att förskolan ska ha ett nära och förtroendefullt samarbete med barnets hem. Sonnby-Borgström (2013, s. 194) fastslår att den miljö som barnet växer upp i är väsentlig för vilka egenskaper som kommer att utvecklas. När föräldrar upplever stress försämras deras empatiska förmåga vilket i sin tur kan leda till att även barnen upplever stress och oro. Hjärnans förmåga att reglera känslor kan skadas om barnet upplever alltför mycket stress under sina två första levnadsår. I och med att familjen har den viktigaste rollen i barnets empatiutveckling understryker Raundalen (1997, s. 12) att förskollärares stöttning av föräldrarna är mycket viktig.

METOD

Nedan följer en beskrivning och motivering av metoden; self report som redskap, urval, genomförande, bearbetning och analys. Slutligen förklaras de etiska ställningstaganden som gjorts.

Arbetsfördelning

Detta examensarbete har genomförts av tre studenter och utgör en av två delar i en studie. Bortsett från den första framskrivningen av avsnittet om teori och tidigare forskning samt vissa delar av analysen, har samtliga moment genomförts och bearbetats gemensamt. För att komma vidare i arbetet har det varit värdefullt att kunna lyfta tankar och reflektioner med flera vilket även Bie (2014, ss. 89–90) belyser. Hon understryker värdet av reflektion i grupp.

I vissa sammanhang kan det vara en fördel att reflektera tillsammans med personer med olika bakgrund som bidrar med olika uppfattningar, tolkningar och förklaringar. Det kan vara nyttigt när du ska finna alternativa sätt att uppfatta en situation och det kan vara mycket lärorikt. En lärande reflektion lyckas du vanligen bäst med i dialog med andra som också reflekterar.

(Bie 2014, s. 89)

Self report

Self report (Bilaga 3) är ett sätt att komma åt människors subjektiva tankar, åsikter och erfarenheter om ett ämne. Fördelen med detta sätt att intervjua är att deltagaren i lugn och ro kan besvara frågorna och att undersökaren inte påverkar svaren. Vid användandet av self report som redskap ges deltagaren längre tid för att svara på frågorna. Svaren påverkas inte heller av att intervjuaren blir stressad av den tystnad som kan uppstå och därför börjar tala och eventuellt påskyndar processen innan respondenten fått möjlighet att delge alla sina tankar (Davidsson 2007, ss. 70–72). Self report som redskap valdes även då det ger möjlighet till ett större antal deltagare än om vi valt intervju som redskap för insamling av data. Att genomföra och transkribera det antal intervjuer vi hade velat ha på det sätt vi hade velat, hade inte varit möjligt inom tidsramen för arbetet.

Vår self report kan ses som en skriftlig intervju och består av nio öppna frågor. Tre av frågorna syftade till att ge underlag till denna studie för att kunna uppnå syftet. Fem av frågorna var till för att svara på syftet till det andra examensarbetet². Den sista frågan uppmanade förskollärarna att ge övriga kommentarer. Davidsson (2007, ss. 70–72) beskriver hur det går att komma åt respondentens tankar genom att be dem skriva en berättelse. Frågorna i vår self report ser vi som ett stöd för att föra berättelsen framåt. Bryman (2018, s. 563) lyfter fram att det är viktigt att frågor inom kvalitativa studier fokuserar på att ta reda på deltagarnas förståelse av ämnesområdet och hur de upplever det.

Urval

Denna studie har ett målstyrt urval som bestämts utefter relevans för forskningsfrågan. I de studier där detta urval används minskar generaliserbarheten. Urvalet formades utefter syftet med studien och för att få en stor variation på våra intervjusvar valde vi att kontakta rektorer från förskolor med flera olika pedagogiska inriktningar i vår hemkommun vilket resulterade i sju förskolor (Bryman 2018, s. 496). I de fall då fler förskolor än en haft samma inriktning har lottning avgjort vilken förskola som ska få representeras i studien. Davidsson (2007, s. 79) belyser vikten av personlig kontakt med respondenterna vid användandet av self report som

---

² Examensarbete. *Förskoledidaktik – Att undervisa med inriktning mot barns prosociala utveckling.*

redskap. För att få möjlighet att träffa de som skulle delta och på så sätt skapa en personlig kontakt valde vi därför förskolor som är geografiskt placerade inom vår kommun.

I studien deltar endast förskollärare på grund av att de erhållit den utbildningsnivå vi söker. Vår första tanke var att fyra förskollärare från vardera förskolan skulle delta vilket skulle leda till 28 respondenter. Vid återkoppling från en rektor fick vi information om att det på en av förskolorna som tillfrågats inte arbetade fler än två förskollärare. Därför minskade antalet respondenter och en till förskola med samma pedagogiska inriktning tillfrågades för att fylla antal platser för deltagande. Att få fyra förskollärare att delta från varje inriktning var av olika anledningar ändå inte möjligt. Dessa anledningar nämns inte av respekt för de tillfrågade. I slutändan lämnade vi ut 23 self reports.

Genomförande

Från tidigare kurs i utbildningen har vi arbetat fram en kunskapsöversikt inom vårt ämnesområde. För att skapa en grund till studien gick vi tillbaka till det tidigare arbetet och använde oss av den forskning vi funnit. För att få en större förståelse av vad prosociala handlingar är behövde vi också bygga en teori kring empatiutveckling. Den skapades med hjälp av olika forskare och deras resonemang. När syftet formulerats gick vi vidare med att välja self report som redskap för vår undersökning och ett målstyrt urval av förskolor i vår kommun gjordes. Rektorer på de utvalda förskolorna kontaktades och delgavs ett missivbrev (Bilaga 1) som vi bad dem dela med sina anställda förskollärare. Informationen om antal respondenter som behövdes från varje förskola, stod med i brevet.

Utifrån syftet att utveckla kunskap om hur förskollärare beskriver att de stöttar och motiverar barn till att handla prosocialt genom sitt förhållningssätt och agerande, formulerades nio frågor. De skrevs ned i ett dokument där det också fanns med en förklaring till undersökningen och information om anonymitet och samtycke. Detta blev vår self report. Frågorna godkändes av handledaren och testades i en pilotundersökning bestående av två pedagoger som arbetar i förskolan. Några få frågor justerades efter pilotundersökningen.

En self report och en samtyckesblankett (Bilaga 2) lades ner i ett återförslutningsbart kuvert. Under en dag lämnades våra 23 kuvert ut till de åtta förskolor som vi hade varit i kontakt med. Några förskollärare hade i förväg anmält sitt intresse om att delta i undersökningen och fick sin self report levererad av oss personligen när vi besökte deras förskola. Resterande lämnades med ett uppmanande brev på allmän plats (personalrum, kökspentry) på förskolan för vilken förskollärare som helst att erhålla. Vår avsikt med besöket var att visa oss, skapa ett intresse för studien och att få personlig kontakt. Davidsson (2007, s. 79) poängterar att det vid användande av self report som redskap är viktigt att deltagaren känner en personlig koppling till studien och de som genomför den.

Som bestämt återkom vi en vecka senare för att hämta upp alla self reports och tacka de som valt att medverka. På insamlingsdagen hörde en förskollärare av sig och bad om att få en extra dag att svara på frågorna. För anonymitetens skull valde vi att inte öppna mer än hälften av de self reports vi samlat in förrän alla self reports var insamlade. Totalt fick vi svar från 17 av 23 förskollärare. Därmed blev det ett bortfall på sex personer. Fem av dessa meddelade att de inte funnit tid att svara på frågorna. Det sista kuvertet öppnades inte av någon förskollärare.

Bearbetning och analys

Till en början anonymiserades alla respondenter genom att en av oss separerade samtyckesblanketterna från svaren och delgav dem en personlig kod. Detta gjordes på grund av att studien inte skulle påverkas av vetenskapen om vem som skrivit vad. Koden gavs för att det skulle vara möjligt att ta reda på vem som skrivit vad, om ett förtydligande från respondenterna skulle behövas. Alla self reports lästes högt för varandra för att skapa en överblick och helhetsbild samt bekräfta att det underlag vi samlat in var tillräckligt för att svara på studiens syfte. Med tidigare forskning och kunskap om ämnet till hjälp diskuterades olika kategorier. Alla self reports fördelades mellan oss. Utifrån vår teori om begreppet prosocial och den tidigare forskning som beskrivits i arbetet, kodades respondenternas svar i förhållande till syftet. Var och en markerade citat direkt i svarsunderlaget, kategoriserade dem och förde över dem i en tabell. I tabellen gjordes det även tydligt vilken respondent som sagt vad för att i ett senare skede kunna gå tillbaka till rätt self report för att få en helhetsbild. De tre tabellerna förenades sedan i en ny gemensam tabell med nya kategorier som återspeglade variationen i svaren. Alla citat bearbetades genom att de lästes igenom ytterligare en gång. Några valdes ut för att representera variationen. Underrubriker skapades utefter citatens innehåll.

Forskningsetik

Nedan följer en beskrivning av de forskningsetiska ställningstaganden som tagits i beaktning under arbetets gång.

Forskningsetik i förhållande till metod

Syftet med studien har diskuterats flitigt, förändrats och förfinats. Det har varit viktigt att avsnittet *tidigare forskning* behandlar alla delar som är relevanta för syftet och att vi som arbetat med studien hela tiden varit fullt medvetna om de teorier vi utgår ifrån. Det faktum att det har prioriterats ger studien högre intern reliabilitet (Bryman 2018, s 465). Vi har under hela arbetets gång fört anteckningar i något vi kallat metoddagbok där vi dokumenterat alla delar av arbetsprocessen för att konkret synliggöra våra tankar och ställningstaganden. Vi har försökt att så tydligt som möjligt beskriva dessa delar vilket ger studien hög intern validitet (Bryman 2018, s 465). När det kommer till den externa validiteten kan inte resultatet appliceras på flera arenor än de som deltagit i studien. Förskollärare kan dock känna igen och relatera till resultatet som presenteras. Det antagandet kan vi göra då endast ett fåtal yrkesverksamma förskollärare inom en kommun representeras i undersökningen. Däremot kan andra finna inspiration till hur de kan arbeta med sitt förhållningssätt och agerande för att stötta och motivera barn till att handla prosocialt. Genomförandet av studien går även att imitera.

Forskningsetik i förhållande till deltagare

Vetenskapsrådet (2017, ss. 40–41, 74) förklarar vad som behöver tas hänsyn till i en studie i förhållande till deltagarna. Bryman (2018, ss. 170–171) beskriver *samtyckeskravet* och *informationskravet*. Samtyckeskravet innebär att deltagarna i studien själva ska ha möjlighet att bestämma över sin medverkan. Informationskravet handlar om att de som genomför studien ska tillhandahålla den information som respondenten behöver angående studien för att kunna ta ställning till om de vill delta eller inte. I samband med vårt missivbrev (Bilaga 1) gav vi skriftlig information om studien samt beskrev att det var frivilligt att delta och att de som valde att delta när som helst skulle ha möjlighet att dra tillbaka sitt samtycke. Vi gav även denna information muntligt i samband med att vi träffade respondenterna då vi besökte förskolorna. Bryman (2018, ss. 170–171) beskriver även *konfidentialitetskravet* som innebär att alla deltagarnas uppgifter ska behandlas på ett sätt som respekterar integriteten. För oss var det viktigt att de som tar del av vår studie inte ska kunna härleda några utsagor till specifika respondenter. Därför

är de som deltagit anonymiserade. Self reports och samtyckesblanketter levererades i kuvert som deltagarna sedan klistrade igen efter att de svarat på frågorna. Vi hämtade sedan upp kuverten på plats. I de fall respondenterna lämnade sitt namn och kontaktuppgifter för att vi vid behov skulle kunna återkoppla till dem, använde de samtyckesblanketten (Bilaga 2). Vetenskapsrådet (2017, s. 41) betonar vikten av att genomföra åtgärder för att skydda deltagarnas integritet. I de fall då namn lämnats har vi valt att ge dem en kod istället, separera namn och svar från varandra och spara koderna på en säker plats för att minimera röjning av identitet och värna om deltagarnas integritet. Bryman (2018, s. 180) beskriver att det kan vara riskabelt att lova att deras utsagor ska bevaras anonyma då oförutsedda händelser såsom stöld av dokument skulle kunna ske. Däremot kan forskaren lova att göra sitt bästa. Bryman (2018, ss. 170–171) beskriver även *nyttjandekravet* som vi tagit i beaktning genom att endast använda den data som samlats in för att uppnå studiens syfte

RESULTAT

Syftet med studien är att utveckla kunskap om hur förskollärare stöttar och motiverar barn till att handla prosocialt genom sitt förhållningssätt och agerande. I denna del redovisas resultatet av studien satt i relation till examensarbetets syfte.

Att vara en förebild

Alla förskollärare i studien understryker vikten av att vara en god förebild för barnen. Många belyser att det inte endast handlar om hur de är i förhållande till barnen utan även till andra vuxna. Det beskrivs bland annat att de vill vara medvetna om hur de agerar och är mot barnen och andra vuxna.

(R1) Det handlar om för mig att vara en god förebild där jag är medveten om hur jag agerar och är med barnen och andra vuxna i verksamheten/utbildningen.

Något som beskrivs som viktigt att tänka på är att vara en förebild både i vad som sägs och görs.

(R2) Barn imiterar oss vuxna och därför försöker jag vara en så positiv och god förebild för barnen som möjligt. Inte bara i hur jag säger utan även i hur jag gör i förhållande till andra vuxna och barn.

En förskollärare beskriver vikten av att motivera barnen till att handla prosocialt genom hur hon kommunicerar och samspelar med både vuxna och barn. Kroppsspråket anses vara betydande. Hon återger en upplevelse av att barn handlar på samma sätt som de runt omkring dem snarare än på det sätt som de blir tillsagda att handla. Hon skriver "Vi försöker ha med oss i tanken att barn gör som man gör mer än som man säger."

(R3) Vi vuxna är goda förebilder för barnen och visar omsorg i vårt bemötande genom att vi visar på och lyfter goda exempel under förskoledagen. Genom vår kommunikation, kroppsspråk och vårt sätt att uttrycka oss i samspelet med varandra både barn och vuxna vill vi frambringa motivation att själva handla med god omsorg mot andra. Vi försöker ha med oss i tanken att barn gör som man gör mer än som man säger.

En förskollärare lägger stor vikt vid ett fungerande arbetslag där pedagogerna respekterar varandra, kommunicerar öppet och är goda förebilder gentemot varandra. Det menar hon påverkar även hur barnen är mot varandra.

(R4) Jag vill vara en god förebild och hur jag agerar, respekterar och möter andra har stor betydelse i detta arbete. Ett väl fungerande arbetslag med öppen kommunikation, där pedagogerna respekterar varandra och är goda förebilder anser jag har betydelse för klimatet mellan barnen.

Flera förskollärare beskriver hur de ställs inför utmaningar i det dagliga arbetet med att vara en förebild. Citatet nedan pekar på att pressade situationer leder till att förskollärarna inte kan möta de förväntningar och krav som de har på sig själva. Förskolläraren beskriver att ett exempel på en sådan pressad situation kan vara då arbetslaget inte är fullständigt på grund av sjukdom.

(R9) Pressade situationer då känner man att man inte hinner med som man tänkt eller ville att det skulle bli. När man inte är ett fullständigt arbetslag pga sjukdom och man inte fått vikarie då känner man ibland att man inte gjort ett bra jobb till 100%.

Nedan följer det förhållningssätt förskollärarna beskriver att de försöker besitta och hur de återger att de agerar för att vara förebilder för barnen i förskolan. Det beskrivs även vad förskollärarna menar att de gör för att skapa förutsättningar för barnen att vilja handla prosocialt.

Att kommunicera

Hur förskollärare kommunicerar både verbalt och med sitt kroppsspråk, med varandra, barnen och vårdnadshavare, framställs vara av betydelse.

(R4) Jag anser att mitt förhållningssätt och mitt sätt att möta barn, vårdnadshavare och kollegor är oerhört viktigt och kan motivera barnen att handla med omsorg om andra.

En förskollärare framhäver att kommunikationen *med* barnen samt vad som sägs *om* dem påverkar huruvida barnen sedan i sin tur kommer att handla prosocialt.

(R1) Jag tänker på hur jag pratar om barnen och med barnen.

Resultatet tyder även på att flera förskollärare för att motivera barnen till att handla prosocialt, *samtalar* och *reflekterar* tillsammans med barnen. En förskollärare beskriver hur hon försöker förmedla vikten av att vara hjälpsam och snäll till barnen. Det beskrivs att de samtalar med barnen om att det känns bra att handla prosocialt, både för den som utför handlingen och för mottagaren. En förskollärare beskriver att hon vill förmedla en förståelse kring att det går att "vinna" på att handla med omsorg om andra.

(R5) Att samtala med barnen om hur viktigt det är att vara hjälpsam och snäll och känslan som blir för både mottagare och den som agerar.

(R6) Jag vill att de ska få en förståelse för att de kan "vinna" på att handla med omsorg. Att det är betydelsefullt för den andra parten men även för mig själv.

Flera förskollärare lyfter vikten av att tala om allas lika värde och vad det innebär att visa respekt.

(R7) Prata om att vi bryr oss om varandra! Alla är viktiga!

(R1) [...] pratar mycket om hur man är mot varandra och vad det innebär att respektera varandra.

Resultatet pekar på att förskollärarna reflekterar både över hur de samtalar och vad de samtalar om tillsammans med barnen och andra vuxna.

Att vägleda

Resultatet indikerar att flera förskollärare även uppmanar och vägleder barnen till att handla prosocialt. Flera förskollärare beskriver hur de i vissa konflikter vill att barnen själva ska hitta lösningar och därför frågar barnen vilka lösningar de kan se på problemet som uppstått. De beskriver även hur de ibland uppmanar barnen att göra något specifikt, exempelvis ber ett barn som tagit en leksak från en kompis att lämna tillbaka den.

(R8) När någon är ledsen frågar vi barnen, "vad ska vi göra för att hen ska bli glad igen? Hur säger man förlåt och menar det?".

(R9) Vägleda barnen "nu blev x ledsen när du tog bilen lämna tillbaks den, så får du den när den är ledig".

En förskollärare beskriver också att det är viktigt att inte blunda för negativa beteenden och handlingar, utan att uppmärksamma dem. En annan beskriver hur hon istället för att ge en tillsägelse då ett barn utför en handling som sårar eller skadar någon annan, hjälper barnet att se handlingens påverkan på andra.

(R10) Om du slår dina kompisar *kan* du inte vara med. De blir ledsna och rädda.

En förskollärare betonar vikten av att uppmana barnen att vara snälla mot varandra på ett lättsamt sätt, utan att avbryta leken.

(R11) Om det uppstår en situation mellan två barn, så förklarar jag på deras nivå, på ett lekfullt och enkelt sätt att det inte är okej att till exempel ta bilar från varandra eller att slå någon kompis med en bil.

Under nästa rubrik följer en beskrivning av hur förskollärarna anser att de genom beröm motiverar barnen till att handla prosocialt.

Att berömma

Alla förskollärare återger att de berömmar prosociala handlingar som görs för att motivera barnen till att fortsätta handla prosocialt. Flera förskollärare beskriver att de berömmar den som handlat prosocialt, oavsett om det är ett barn eller en vuxen som utfört handlingen. Vikten av att uppmärksamma och berömma alla positiva handlingar beskrivs. En förskollärare beskriver att det är viktigt att vara ihärdig i att se alla goda handlingar och i att ge beröm då hon menar att vissa barn har svårt för att förstå hur deras agerande påverkar andra. Hon beskriver att det då blir ännu viktigare att leda barnen på rätt väg med hjälp av berömmet.

(R7) När någon gör något bra så talar vi om det för barnet/den vuxne.

(R8) Det gäller att vara ihärdig och se alla små goda handlingar och bemöta med positivt beröm. Vissa barn tar det längre tid för att förstå hur hen ska agera, då får jag som vuxen finnas nära och kunna leda rätt.

Något som redogörs för är hur goda exempel ibland uppmärksammas för alla närvarande. Då ett barn gjort något snällt mot någon kompis återger en förskollärare att de talar om hur den handlingen bidrog till något positivt. En förskollärare beskriver att hon försöker berömma handlingar så fort hon ser dem.

(R12) Vi lyfter ofta bra exempel inför hela gruppen. Då någon gjort eller sagt något snällt mot en annan kompis pratar vi om det och pratar om hur det kändes för det andra barnet osv.

(R8) Så fort jag ser en bra/positiv handling hos något barn berömmar jag handlingen, så att alla hör.

Att med ord beskriva det positiva som barnen gör ses av flera förskollärare som något som motiverar barnen att fortsätta handla prosocialt. Ett exempel som kan skildra detta återger en förskollärare ”Vad bra det gick då ni samarbetade!”.

(R16) Viktigt att uppmärksamma barns omsorg om varandra och sätta ord på det. “Vad bra det gick då ni samarbetade!” “Vilken bra kompis du var nu!”.

Att berömma barnen så fort de handlar prosocialt, sätta ord på handlingen och att ibland uppmärksamma det för alla närvarande beskriver sammanfattningsvis förskollärarna leder till att barnen motiveras att fortsätta handla prosocialt.

Att skapa goda relationer

Resultatet tyder på att flera förskollärare arbetar med att utveckla tryggheten hos barnen genom att visa omsorg mot dem, samt hjälper dem att skapa goda relationer. En förskollärare beskriver att trygghetskänslan kan leda till ett positivt tänkande och motivera dem till att handla prosocialt. Flera förskollärare belyser även att det är viktigt att skapa en vi-känsla i gruppen. Då alla har samma utgångspunkt och känner tillhörighet leder det enligt en förskollärare till att en gemenskap och vi-känsla utvecklas. Flera förskollärare redogör för att det är viktigt att ha roligt och må bra, såväl barn som vuxen. En förskollärare understryker att det är svårt för barn och personal att vara omsorgsfulla mot andra om de mår dåligt.

(R10) Barn och personal som mår dåligt orkar inte vara omsorgsfulla mot andra.

(R14) Om personalen visar på omsorg ger det en trygghetskänsla hos barnen, det kan leda till ett positivt tänkande och goda handlingar.

(R4) Jag anser att det är viktigt att ha roligt tillsammans! Med gemensamma upplevelser får alla samma utgångspunkt och kan känna tillhörighet och att de är en del i en gemenskap.

Det framställs att det är viktigt att alla på förskolan känner sig trygga, välkomna och glada. Flera förskollärare beskriver att barnen motiveras till att handla prosocialt när de mår bra.

Att hantera och reglera känslor

Flera förskollärare beskriver att de hjälper barnen att förstå, hantera och reglera sina känslor för att motivera dem till att handla prosocialt. En förskollärare återger hur de arbetar med att hjälpa barnen att läsa av andras känslor, att våga visa sina samt att kunna sätta ord på dem, våga prata om hur saker känns och våga be om hjälp.

(R3) Vi jobbar med att kunna läsa av känslouttryck, att våga visa sina känslor, våga känna olika och våga prata om hur saker känns, sätta ord på sina känslor och att våga be om hjälp om något inte känns bra.

Flera förskollärare skriver om hur de även arbetar med att hantera sina egna känslor och visar barnen att det är något som alla behöver göra. Det framgår att de anser att det ibland kan vara en utmaning även för vuxna att behålla lugnet och handla rationellt.

(R12) Det kan vara svårt att behålla lugnet och handla rationellt.

En förskollärare beskriver att det är viktigt att inte vara långsint efter konflikter med barn; att istället fortsätta vara tillgänglig och stötta barnet oavsett vad som hänt tidigare.

(R6) Om barnet upplever mig som något "negativ", att jag sagt till eller liknande, att jag inte är långsint utan visar att även om vi haft en konflikt så behandlar jag barnet med respekt (dvs fortsätter att finnas där, stötta mm.).

Att som vuxen vara ett föredöme i att be om ursäkt beskriver en förskollärare är en viktig del i hennes sätt att vara.

(R9) Att man som vuxen säger förlåt om man gjort fel också.

Vidare följer en beskrivning av hur förskollärarna skildrar att de genom sitt förhållningssätt och agerande försöker vara närvarande och lyhörda för att stötta och motivera barnen till att handla prosocialt.

Att vara närvarande och lyhörd

Resultatet visar på att flera förskollärare försöker vara nära barnen i alla moment under dagen för att kunna uppfatta deras behov och fånga deras intresse. Detta för att stötta och motivera dem till att handla prosocialt. En förskollärare beskriver hur hon försöker vara med i barnens lek för att snabbt kunna se och höra om något uppstår som hon kan behöva hjälpa barnen med.

(R13) För att motivera barn att handla omsorgsfullt gentemot andra försöker jag vara en närvarande förskollärare och agera som en god förebild. Under dagen är jag med i leken, stöttar upp när det behövs och utmanar barnen i deras utveckling.

(R17) Genom att finnas nära barnen i deras aktiviteter och lekar kan jag snabbt se och höra om något uppstår och där hjälpa barnen att lösa konflikten.

(R14) Vara närvarande bland barnen så jag kan se och höra vad som sker. Se det enskilda barnet.

(R11) Fånga barnens intresse för att på ett lustfyllt sätt lära [...]

Ett annat sätt att vara närvarande och lyhörd beskriver en förskollärare är när hon hälsar på varje enskilt barn och lyfter om någon i barngruppen är frånvarande. Hon beskriver att det är viktigt att göra barnen uppmärksamma på varandra, varje dag.

(R2) [...] ser varandra, hälsar på den enskilda individen, lyfter om något barn är ledigt eller sjukt.

Flera förskollärare beskriver stress, tidsbrist och personalbrist som utmaningar i arbetet med att alltid försöka vara närvarande och lyhörd. En förskollärare beskriver ett exempel på när hon i hallsituationen vanligtvis brukar uppmuntra barnen att hjälpa varandra, men att det tar för mycket tid när någon i arbetslaget fattas. Det beskrivs också att för många barn på liten yta eller i förhållande till personalstyrkan kan få miljön på förskolan att upplevas som stressig.

(R5) En utmaning i detta arbete är när det fattas personal i arbetslaget och det blir stressigt och tidsbrist. Till exempel i hallsituationer där barnen uppmuntras att hjälpa varandra. Det kan upplevas ta för mycket tid när man ska gå ut. Även i leksituationer som man inte kan delta i och ge stöd när det är personalbrist.

(R10) En utmaning i arbetet är att inte hinna med varje barn. Om man har för många barn i förhållande till personalstyrkan eller för många barn på för liten yta kan situationen på förskolan bli fylld av stress. Barn och personal som mår dåligt orkar inte vara omsorgsfulla mot andra.

En förskollärare lyfter att barn märker när vuxna är stressade och kan då bli påverkade av det.

(R13) De utmaningar som finns i arbetet är när en personal saknas på avdelningen. Det är inte lätt att få in vikarie och när det blir tidspress och stress i verksamheten kan det vara svårt att vara en närvarande pedagog som finns tillgänglig för alla i barnens lek. Barn är väldigt inkännande och känner lätt av om man själv är stressad.

Flera förskollärare skildrar hur de behöver vara lyhörda för barnens behov och vara tillsammans med dem i deras lek. Stress beskrivs vara en utmanande faktor när det kommer till att vara

lyhörd och närvarande. Nedanstående rubrik återspeglar förskollärarnas beskrivningar av hur de försöker skapa tydliga regler på förskolan och bilda en samsyn.

Att bilda en samsyn och tydliga regler

Flera förskollärare beskriver att de försöker bilda en samsyn inom arbetslaget angående vad omsorg är och hur förskolan bör arbeta med det, för att motivera barnen till att handla prosocialt. Om det finns en samsyn resulterar det i att alla i arbetslaget arbetar på samma sätt. Att samsynen återspeglas i tydliga regler som alla på förskolan förväntas att följa, skildras också.

(R15) [...]att vi pedagoger har en samstämmig syn av vad omsorg faktiskt är och när det sker.

(R8) Vi försöker jobba/säga till barnen på samma sätt. Oberoende vem som jobbar med barnen, ska de få ungefär liknande behandling.

(R2) Avdelningen har välutarbetade regler om vad som gäller och inte.

Enligt flera förskollärare är det viktigt att den samsynen även delas med vårdnadshavare. En förskollärare återger hur hon lyfter vikten av omsorg på exempelvis föräldramöten och att det kan bidra till att en samsyn mellan henne och vårdnadshavaren uppstår.

(R2) Lyfter även vikten av omsorg på exempelvis föräldramöten hur föräldrar ser på omsorg och deras samtal i hemmet.

Förskollärarna belyser sammanfattningsvis att det är viktigt med tydliga regler på förskolan och att ha en samsyn, både med kollegor och vårdnadshavare. Vidare följer en sammanfattning av det som framkommit i resultatet.

Resultatsammanfattning

Sammanfattningsvis indikerar resultatet att förskollärarna ser sig som viktiga förebilder och försöker stötta och motivera barn till att handla prosocialt genom att de tänker på hur de kommunicerar, bjuder in till samtal, vägleder, berömmar, stöttar barnen i att förstå och hantera sina känslor, är närvarande och lyhörda, bildar en samsyn och tydliga regler samt skapar goda relationer genom samtal. Detta förhållningssätt som beskrivits av förskollärarna, menar de genomsyrar hela verksamheten. Det beskrivs som ett sätt att vara och agera i mötet med andra människor.

DISKUSSION

Följande avsnitt kommer att behandla resultatet i förhållande till tidigare forskning, syfte, begreppsteori och metod. Avslutningsvis diskuteras didaktiska konsekvenser för det kommande yrket.

Resultatdiskussion

Alla förskollärare i studien beskriver att det är viktigt att vara en god förebild både i samspel med barn och andra vuxna. Även Pape (2001, ss. 185–189) belyser att samspelet mellan vuxna är av betydelse. Kinge (2015, ss. 47, 55) såväl som Pape (2001, ss. 185–189) och Raundalen (1997, s. 27) understryker att de vuxna i barnets omgivning har stor påverkan på barnets prosociala utveckling och sociala kompetens. Om de vuxna handlar prosocialt utvecklar barnen sin förmåga att handla likadant. Hyson och Taylor (2011) beskriver att barn imiterar sin omgivning.

Hur kommunikation gör skillnad

Flera förskollärare i vår studie belyser vikten av kommunikation. De beskriver att det är viktigt att reflektera över hur kommunikation sker genom kroppsspråk, tonläge och ansiktsuttryck. Smith (2013) och Hyson och Taylor (2011) beskriver vikten av att förskolläraren utstrålar trygghet och värme. Kinge (2015, ss. 47, 55), Raundalen (1997, s. 27) och Hyson och Taylor (2011) belyser att de vuxna i barnens omgivning påverkar dem mycket och att det därför är betydande för barnens prosociala utveckling att de vuxna handlar prosocialt. Många förskollärare betonar även att innehållet i samtalen i sig är viktigt och att förskollärare bör samtala om varför det är positivt för alla att handla med omsorg samt vad det innebär att vara snäll och hjälpsam. Även Hyson och Taylor (2011) belyser att förskollärare bör berätta varför det är önskvärt och meningsfullt att hjälpa andra. Öhman (2003, ss. 48–49) beskriver att det mellan förskollärare och barn ska finnas ett öppet klimat att samtala om olika saker. Förskollärarna beskriver värdet av att reflektera över hur kommunikationen sker och vad som talas om, även med andra vuxna. Det är något även Pape (2001, ss. 185–189) redogör för är viktigt i strävan efter att ge barnen goda förebilder att efterlikna.

Flera förskollärare i studien beskriver hur betydelsefullt det är för barnens utveckling av ett prosocialt beteende att de vägleder barnen i deras agerande när de hamnar i konflikt. Det skildras att de i vissa fall sätter ord på det som sker och ger förslag på lösningar för att stötta barnen genom konflikten. De återger även att de ibland istället hjälper till genom att rikta sig mot barnen och fråga hur de själva anser att konflikten ska lösas. Öhman (2003, s. 29) beskriver att det är viktigt för alla att skapa en förståelse för hur andra människor känner sig. En förskollärare beskriver hur hon försöker förklara konsekvenserna av barnets handling för barnet. Hyson och Taylor (2011) redogör för att förskolläraren behöver lyfta fram hur barnets beteende påverkar andra och vilka konsekvenser dessa handlingar kan få för alla medverkande. De fortsätter att beskriva att förskolläraren ska hjälpa barnet i situationer där barnet behöver stöd

Betydelsen av goda relationer och emotionellt mående

Resultatet tyder på att förskollärarna i studien anser att motivation att handla prosocialt skapas inom barnen när de får möjlighet att skapa goda relationer, hjälp att reglera och förstå sina känslor samt får möjlighet att känna sig trygga. Flera förskollärare beskriver också att detta inte endast gäller barnen, utan alla som befinner sig på förskolan. Öhman (2009, ss. 147–150) förklarar att först då förskolläraren funnit ett sätt att hantera och förstå sina egna känslor kan hon ta hand om andras. Normell (2004, ss. 49–50) beskriver att barn behöver stöttning i att

hantera och reglera sina känslor, bland annat genom att förskolläraren sätter ord på känslorna. Raundalen (1997, ss. 25, 75, 101) såväl som Sonnby-Borgström (2013, s. 187) understryker vikten av att barnen i förskolan får möjlighet att utveckla en god relation till en närstående omsorgsperson då det gynnar empatiutvecklingen och förmågan att visa prosocialt beteende. Normell (2004, s. 41) och Hellberg (2015 s. 40) beskriver att de nära och trygga relationer vi skapar i livet är grundläggande för vårt välmående. En utmaning i detta arbete belyser förskollärarna är när de själva inte mår bra. Kinge (2015, s. 46) belyser att förmågan att visa empati då försämras, vilket kan göra det svårt att alltid vara en god förebild för barnen.

I resultatet framkommer det att många förskollärare anser sig försöka vara närvarande och lyhörda i syfte att stötta och motivera barn till att handla prosocialt. Normell (2004, ss. 49–50) beskriver John Bowlbys forskning som redogör för att en anknytningsperson behöver vara tillgänglig och lyhörd för att kunna utgöra en trygg bas för barnet. Som vi tidigare etablerat är förskolläraren en viktig förebild i barnens vardag. Normell (2004, s. 42) beskriver att förskollärare kan komma att bli anknytningspersoner. Vi kan därför dra slutsatsen att det är viktigt för alla förskollärare att vara närvarande och lyhörda. Flera förskollärare beskriver att de vill finnas nära till hands för att kunna stötta barnen i olika situationer. Även Kinge (2015, s. 46) och Sonnby-Borgström (2013, s. 194) belyser vikten av att barnen känner sig trygga då förmågan till empati hindras om de mår dåligt eller känner sig stressade. Flera förskollärare i studien beskriver hur de när de av olika anledningar upplever stress får svårt att nå upp till de förväntningar som finns. Dels egna förväntningar men även andras.

Vikten av en samsyn och tydliga regler

Resultatet indikerar att förskollärarna i studien anser att det är viktigt att i arbetslaget bilda en samsyn angående vad omsorg är och hur de på förskolan ska arbeta med det. Det indikerar även att det är värdefullt att förskolan skapar tydliga regler som alla förväntas följa. Även Hyson och Taylor (2011) betonar vikten av att det ska finnas tydliga regler. När det finns förväntningar på barnen att agera prosocialt utvecklar de i större grad ett prosocialt beteende. I tidigare forskning nämns inte att arbetslaget behöver bilda en samsyn kring vad omsorg är och hur arbetet med det ska se ut. Vi kan dock dra slutsatsen att alla på förskolan behöver ha en gemensam bild av vad omsorg är för att reglerna ska kunna följas av alla på förskolan. Hyson och Taylor (2011) understryker att barnets familj till störst del påverkar barnets prosociala utveckling. De lyfter även att förskolan kan vara ett stöd för familjen och att ett samarbete kan gynna den utvecklingen. Även förskollärarna i vår studie anser att det är viktigt att ha ett gott samarbete med vårdnadshavarna. En av förskollärarna beskriver att omsorg kan lyftas på föräldramöten för att skapa en samsyn kring arbetet med det.

Metoddiskussion

En nackdel med self report i jämförelse med intervju är att det är svårare att tolka skriftlig text än muntligt tal i och med att ansiktsuttryck, tonläge och kroppsspråk då inte synliggörs. Risken att förskollärarnas svar misstolkas är större. Self reports behöver dock inte bearbetas på samma sätt som muntliga intervjuer då svaren då redan är nedskrivna och därför krävs ingen transkribering. Då self report på det sättet inte är lika tidskrävande gav det oss möjlighet att istället ha fler respondenter representerade i vår studie. Björkdahl Ordell (2007, s. 858) beskriver att det vid användandet av enkät är möjligt att nå ett större antal deltagare. Det gäller även vid användandet av self report. Det var viktigt för oss att få en stor variation av svar. En nackdel vi såg med muntlig intervju som redskap var att risken fanns att variationen skulle bli mindre då vi inte skulle haft möjlighet att låta förskollärare från alla pedagogiska inriktningar delta i studien. Vi kan dock inte veta säkert att svarens variation skulle ha minskat i samband

med muntlig intervju då det möjligtvis hade kunnat göra det lättare för respondenterna att utveckla sina svar. I så fall hade möjligtvis en stor variation uppstått ändå.

Davidsson (2007, s. 71) och Bryman (2018, ss. 565–566) beskriver även att intervjufrågor ej ska vara för specifika men ämnade att svara på studiens syfte. Ett val som gjordes var att inte använda begreppet prosocial i self reporten. Prosocial är inte ett vedertaget begrepp som används i förskolans värld. En oro som fanns var att vi skulle få ett felaktigt resultat om respondenterna inte förstod begreppets fulla innebörd. Vi valde istället att vid utformningen av frågorna beskriva begreppet med andra ord. Detta för att försäkra oss om att förskollärarna skulle förstå vårt syfte med frågorna och våga lita på sin kompetens. Genom att undvika begreppet i self reporten fick vi svar som svarade på vårt syfte.

Vi har reflekterat över om det har påverkat vårt resultat att respondenterna fick en vecka på sig att formulera sina svar. De skulle exempelvis kunna vara oroliga för att svara “fel” och av den anledningen tala med kollegor eller läsa på om ämnet och på så sätt påverka sina svar. I och med att deltagarna varit anonyma minskar dock den risken. En anledning till att vi gav dem så pass mycket tid var dock för att vi ansåg att frågorna kräver viss eftertanke och reflektion. Davidsson (2007, s. 73) beskriver att en fördel med self report som redskap är att respondenterna får tid på sig att tänka igenom sina svar. Flera förskollärare bad om ännu mer tid för att hinna utveckla sina svar i self reporten. Flera sa även att vi gärna fick höra av oss om vi ville att de skulle utveckla sina svar på något sätt då det är lättare att göra det muntligt än skriftligt. Av den anledningen hade muntlig intervju kunnat underlätta för dem. Vi ser dock ändå att underlaget varit tillräckligt för att svara på vårt syfte.

Något vi noterat haft stor betydelse har varit huruvida vi träffat de förskollärare vi velat ska delta i undersökningen. Det har skett bortfall och vi har noterat att flertalet av de förskollärare som av olika anledningar inte velat delta har varit de förskollärare som vi inte träffat personligen. Vi var sedan tidigare medvetna om att det är viktigt med personlig kontakt. Davidsson (2007, s. 79) belyser vikten av personlig kontakt med deltagarna vid användandet av self report som redskap. Det var av den anledningen som vi personligen ville dela ut alla self reports. Alla förskollärare var dock inte anträffbara då vi besökte förskolan. I efterhand kan vi se att det hade kunnat vara gynnsamt att säkerställa personlig kontakt genom att boka tid med förskollärarna för att presentera studiens syfte och ge vidare information. I och med att vi trots allt träffat majoriteten av respondenterna personligen och dessutom sedan tidigare är bekanta med vissa har vi lagt märke till att vi trots anonymiseringen har kunnat koppla vissa svar till den respondent som svarat. En diskussion vi haft har handlat om huruvida detta påverkat resultatet på något sätt. Då vi varit intresserade av variationen i svaren har vi dock kommit fram till att det inte har haft någon betydelse.

Vårt resultat grundar sig på respondenternas egna svar om hur de resonerar kring att de arbetar för att stötta och motivera barnen till att handla prosocialt. Vi är medvetna om att det på grund av det inte är möjligt för oss att avgöra huruvida deras beskrivningar faktiskt stämmer överens med hur de i praktiken arbetar. I denna studie har slutsatser endast dragits utifrån förskollärarnas beskrivningar av sitt arbete. Vi kan dock se att den tidigare forskning som vi beskrivit och det resultat vi fått, till stor del stämmer överens när det gäller vad som är viktigt i förskollärares förhållningssätt och agerande för att utveckla barnens prosociala beteende. Det anser vi stärker studiens validitet.

Att skriva tre

Som vi tidigare nämnt har detta arbete gjorts av tre studenter. Vi upplever att det har givit oss en djupare förståelse av ämnet och att det fått oss att under arbetets gång reflektera kring vårt eget förhållningssätt och agerande mer än om vi skrivit var och en för sig. Eftersom studien resulterat i två Examensarbeten har det också gett oss en bredare bild av vad begreppet prosocial innebär och hur förskollärare kan arbeta med det. Att vi valde att göra studien tillsammans har även resulterat i att vårt svarsunderlag tolkats av fler och arbetet i sin helhet korrekturläst av fler vilket Bie (2014, s. 89) framhäver som en fördel. En utmaning med att skriva två arbeten har dock varit att fokusera lika mycket på båda och bibehålla den röda tråden då vi kontinuerligt behövt växla mellan dem.

Didaktiska konsekvenser

När vi ser tillbaka på resultatet konstaterar vi att det känns positivt att många förskollärare verkar reflektera över sitt förhållningssätt och agerande i förhållande till barns prosociala utveckling och är medvetna om att det har betydelse. Vi anser att vårt arbete stärker yrkesprofessionens status både för omvärlden och för förskolläraren själv. Arbetet synliggör att förskollärare har en stor inverkan på barnens prosociala utveckling. I Lpfö (2018, s. 6) redogörs det för att förskollärare ska basera sitt arbete på vetenskaplig grund. Vikten av att medvetet arbeta med sitt förhållningssätt och agerande framkommer även i tidigare forskning. Det beskrivs bland annat av Hyson och Taylor (2011), Öhman (2003), Smith (2013) samt Curby, Brock och Hamre (2013).

Alla förskollärare i studien ser sig som förebilder men på lite olika sätt och det finns olika argument för varför det skulle vara gynnsamt för barnens utveckling. Resultatet visar att förskollärare behöver skapa en samsyn kring vad omsorg är. De behöver även diskutera hur arbetet med att utveckla barnens prosociala beteende bör utföras. I Lpfö (2018, s. 6) beskrivs det att alla som verkar i förskolan ska vara goda förebilder för barnen. Resultatet visar som vi tidigare beskrivit att förskollärare reflekterar kring sin påverkan på barnen. Som stöd i det arbetet kan detta examensarbete vara ett hjälpmedel genom att förskollärarna diskuterar de olika delar inom förhållningssättet som synliggjorts, tillsammans i arbetslaget. Exempelvis skulle frågorna i self reporten kunna lyftas på arbetsplatsträffar (APT). I en sådan diskussion skulle ett tema kunna vara att förskollärarna lyfter hur de genom sitt eget sätt att agera anser sig motivera barn att handla prosocialt. Ett annat exempel skulle kunna vara att diskutera vad de gör för att stötta barnen i hanteringen och regleringen av deras känslor. Detta examensarbete ger en bild av ett eftersträvansvärt förhållningssätt och kan därför sättas i relation till förskollärarens eget och på så sätt vara ett stöd i strävan mot att bli en bättre förebild.

Genom att förskollärare hjälper barnen med att skapa goda relationer, till varandra och till förskolläraren, skapas en trygghet hos barnen. Lek och ha roligt tillsammans med barnen; skapa djupare relationer i gruppen. Att samtala med barnen om varför det kan gynna både dem själva och andra att handla osjälviskt och omsorgsfullt framkommer i resultatet som betydelsefullt. Förskolläraren kan därför med fördel planera in samtalstillfällen. Oavsett aktivitet, planerade eller inte, får inte samtalet undervärderas.

Att det finns olika faktorer inom yrket som påverkar förskollärarens emotionella mående är också något som resultatet visar. Stress orsakat av tids- och personalbrist beskriver flera förskollärare som en utmaning då det leder till att de inte kan vara närvarande och lyhörda för barnens behov. Sonnby-Borgström (2013, s. 194) beskriver att människor som upplever stress får det svårare att vara empatiska förebilder. Hon framhäver att det inom de yrkeskategorier som arbetar med människor därför blir extra viktigt att se över arbetsförhållanden. Med detta i

åtanke kan det därför vara viktigt att med jämna mellanrum vända blicken inåt mot sig själv och fokusera på sina egna behov för att på ett så bra sätt som möjligt kunna möta barnens. Det kan vara genom att prioritera tid för reflektion, vila och att tillåta sig själv att vara i nuet tillsammans med barnen.

Vidare forskning

Vidare forskning skulle kunna handla om den fysiska miljöns påverkan på barnens prosociala utveckling. Hur påverkar den fysiska miljön barnen och vilka möjligheter skapar den för förskolläraren att agera på ett sätt som gynnar barnens prosociala utveckling?

REFERENSER

Benson McMullen, Mary, Addleman, Jennifer M., Fulford , Amanda M., Moore, Sarah L., Mooney, Shari J., Sisk, Samantha S. & Zachariah, Jasmine (2009). Learning to Be "Me" while Coming to Understand "We": Encouraging Prosocial Babies in Group Settings. *Young Children*, 64(4), ss. 20–28

Tillgänglig på Internet:

<https://search-proquest-com.lib.costello.pub.hb.se/eric/docview/61814395/483106A35C9440ACPQ/2?accountid=9670>

Bie, Kristin (2014). *Reflektionshandboken för pedagoger*. 1. uppl. Malmö: Gleerups

Broberg, Malin, Hagström, Birthe & Broberg, Anders (2012). *Anknytning i förskolan: vikten av trygghet för lek och lärande*. 1. uppl. Stockholm: Natur & Kultur

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3 Stockholm: Liber

Curby, Timothy W., Brock, Laura L. & Hamre, Bridget K. (2013). Teachers' Emotional Support Consistency Predicts Children's Achievement Gains and Social Skills. *Early Education and Development*, 24(3), ss. 292–309

Tillgänglig på Internet:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10409289.2012.665760#aHR0cHM6Ly93d3cu dGFuZGZvbmxpbmUuY29tL2RvaS9wZGYvMTAuMTA4MC8xMDQwOTI4OS4yMDEyLjY2NTc2MD9uZWVkQWNjZXNzPXRydWVAQEAw>

Davidsson, Birgitta (2007). Self report - att använda skrivna texter som redskap. I Björkdahl Ordell, Susanne, Dimenäs, Jörgen & Davidsson, Birgitta (red). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 70–81

God forskningssed [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Tillgänglig på Internet:

<https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed>

Hellberg, Anna (2015). *Psykologi i förskolans vardag*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Holm, Ulla (2001). *Empati: att förstå andra människors känslor*. 2., [uppdaterade och utök.] utg. Stockholm: Natur och kultur

Hyson, Marilou & Taylor, Jackie L. (2011). Caring about Caring: What Adults Can Do to Promote Young Children's Prosocial Skills. *Young Children*, 66(4), ss. 74–83

Tillgänglig på Internet:

<https://search.proquest.com/eric/docview/1011399060/B0A3EDA232B4010PQ/37?accountid=9670>

Kinge, Emilie (2015). *Empati: närvaro eller metod*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Läroplan för förskolan: Lpfö 18. (2018). [Stockholm]: Skolverket
Tillgänglig på Internet:
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=4001>

Normell, Margareta (2004). *Pedagogens inre rum: om betydelsen av känslomässig mognad.* Lund: Studentlitteratur

Pape, Kari (2001). *Social kompetens i förskolan: att bygga broar mellan teori och praktik.* 1. uppl. Stockholm: Liber

Pedagogiska magasinet (2019). Attityder hos vuxna påverkar mobbare, 21 november, ss. 62–67

Raundalen, Magne (1997). *Empati och aggression: om det viktigaste i barnuppfostran.* Lund: Studentlitteratur

Smith, Charles A. (2013). Beyond “I’m Sorry”: The Educator’s Role in Preschoolers’ Emergence of Conscience. *Young Children*, 68(1), ss. 76–82
Tillgänglig på Internet:
<https://search-proquest-com.lib.costello.pub.hb.se/eric/docview/1373091492/B0A3EDA232B4010PQ/24?accountid=9670>

Sonnby-Borgström, Marianne (2013). Empati och affektiv kommunikation. I Bohlin, Henrik & Eklund, Jakob. *Empati: teoretiska och praktiska perspektiv* (red.). 1. uppl. Lund: Studentlitteratur, ss. 173–199

Öhman, Margareta (2003). *Empati genom lek och språk.* 2., [aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Öhman, Margareta (2009). *Hissad och dissad: om relationsarbete i förskolan.* Stockholm: Liber

(BILAGA 1) MISSIVBREV

Hej!

Vi är tre studenter från förskolläraryrket på Borås Högskola som nu är inne på vår sista termin. Just nu skriver vi examensarbete i pedagogik och vårt valda ämnesområde är prosocialt beteende. Syftet med detta arbete är att undersöka hur förskollärare resonerar kring hur de kan påverka barns prosociala utveckling. Vi har fördjupat oss i forskning och litteratur, men har också för avsikt att ta hjälp av verksamma förskollärare genom en self report (en enkät med intervjufrågor).

Vi upplever en förändring i samhället; en förändring som tar avstånd från tankar om gemenskap och gruppens vinning. Nu upplever vi att individens framgång ofta sätts främst. Förskollärare vi talat med som varit verksamma under många år har beskrivit att de upplevt den förändringen även på förskolan, hos barnen. Vi är intresserade av att höra era reflektioner kring hur förskollärare kan vara föredömen i att till exempel vara empatiska. Vi önskar också att ni delar med er av aktiviteter som ni tänker utvecklar barnens förmåga att handla exempelvis omtänksamt och osjälviskt.

Vår avsikt är att besöka er förskola för att lämna ut frågorna senast torsdag den 28 november vecka 48. Det finns i studien utrymme för fyra förskollärare att delta. De förskollärare som väljer att delta har sedan en vecka på sig att vid en tidpunkt som passar dem, besvara frågorna. Vi hoppas att ni kommer vara intresserade av att delta och kan se det som en möjlighet till reflektion.

Under genomförandet av undersökningen kommer vi att ta hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Era svar kommer sedan att ligga till grund för två examensarbeten. Deltagandet är frivilligt och den som deltar kan när som helst välja att avsluta sin medverkan. Deltagandet behandlas konfidentiellt vilket innebär att vi inte kommer att be om några namn i svarsformulären och resultatet kommer enbart att användas i forskningsändamål.

Om ni har några frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta oss eller vår handledare för mer information.

Tacksamma för er hjälp.

Hoppas vi ses!

Med Vänliga Hälsningar

Sara Hasselsjö xxxxxxxx@student.hb.se

Sofi Engström xxxxxxxx@student.hb.se

Linnéa Bohman xxxxxxxx@student.hb.se

Handledare

Susanne Klaar xxxxxxxxxxxxxxxx@hb.se

(BILAGA 2) SAMTYCKESBLANKETT

HÖGSKOLAN I BORÅS
Bibliotek, information, pedagogik och IT

2019-11-28

Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig

Som en del av kursen 11FK75 vid Högskolan i Borås utför vi två studier med syftena att undersöka: förskollärares resonemang om hur de genom sitt sätt att agera och möta barn skapar förutsättningar för barns prosociala utveckling samt hur förskollärare resonerar kring hur deras sätt att planera och genomföra undervisning skapar förutsättningar för barns prosociala utveckling.

Resultaten av studierna kommer att sammanställas i oidentifierad form och presenteras så att inga uppgifter kan spåras till dig. De kontaktuppgifter du lämnar kommer endast att användas i de fall vi skulle behöva kontakta dig för att följa upp svar som du lämnat. Dessa uppgifter kommer aldrig att anges i något dokument. Uppgifterna du lämnar raderas när studierna är klara.

Du bestämmer själv om du vill delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då tas bort.

Jag samtycker till att uppgifter om mig samlas in och behandlas enligt ovan.

Underskrift

Namnförtydligande

Ort och datum

(BILAGA 3) SELF REPORT

Till dig som medverkar,

Syftet med undersökningen är att få reda på förskollärares resonemang om hur de genom aktiviteter samt sitt sätt att agera och möta barn skapar förutsättningar för barn att utvecklas till omsorgsfulla människor som sätter andras behov före sina egna genom att exempelvis dela med sig, hjälpa andra, trösta och kompromissa. De svar vi får kommer att ligga till grund för två examensarbeten. De första tre frågorna syftar till att få reda på ert sätt att vara. Sedan följer fem frågor som fokuserar på aktiviteter och situationer.

Self report är ett sätt att komma åt människors subjektiva tankar, åsikter och erfarenheter om ett ämne (Davidsson, 2007). Fördelen med detta sätt att intervjua är att ni i lugn och ro kan besvara frågorna och att vi som undersöker inte påverkar era svar. Under genomförandet av undersökningen kommer vi att ta hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Du som deltar kan när som helst välja att avsluta din medverkan. Även om en fördel med self report är att vi som undersökare inte påverkar era svar är dock nackdelen att vi inte kan ställa följdfrågor om vi inte förstår vad ni menar. Deltagandet är anonymt vilket innebär att vi inte kommer att be om ditt namn men om du tycker att det är okej att bli kontaktad för uppföljning av svar vänligen skriv ditt namn och kontaktuppgifter i svarsformuläret. Fyll i så fall även i samtyckesblanketten.

Använd lösbladen eller skriv på dator om du föredrar det (skriv i så fall ut din skrivna text istället). Om du har några frågor eller funderingar är du välkommen att kontakta oss eller vår handledare.

Kontaktperson: Sofi Engström 07xxxxxxx, xxxxxx@student.hb.se

Handledare: Susanne Klaar xxxxxxxxxx@hb.se

Del 1

1a) Hur försöker du vara/agera för att motivera barnen att handla med omsorg om andra? Förklara och ge exempel.

1b) På vilket sätt motiverar det barnen?

2. Finns det några utmaningar i arbetet som du beskrivit? Vilka?

Del 2

3a) Vilka aktiviteter genomför du som förskollärare för att öka barnens motivation till att handla med omsorg om andra? Ge flera exempel på aktiviteter och beskriv innehållet i dem.

3b) Vad med aktiviteterna tänker du motiverar barnen till att vilja handla med omsorg om andra?

4. Under vilka spontana situationer under dagen anser du att förskollärare kan ta tillfället i akt för att öka barnens motivation till att handla med omsorg om andra?

5. Hur reflekterar du över och utvärderar dessa aktiviteter? På egen hand, med kollegor och/eller med barnen?

6. Finns det några utmaningar i arbetet som du beskrivit? Vilka?

7. Är det något du vill tillägga?

TACK för din hjälp!

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se